

KILKA SŁÓW O KOZIE ANGLONUBIJSKIEJ

Czasy, kiedy koza nazywana była „krową biednego człowieka”, dawno odeszły w zapomnienie. Coraz większe zainteresowanie zdrową, ekologiczną żywnością sprawiło, że mleko kozie - ze względu na swoje walory zdrowotne, smakowe i przydatność technologiczną do przetwórstwa - znalazło się w centrum zainteresowań konsumentów.

Hodowcy kóz zrzeszeni są w Polskim Związku Owczarskim (PZOw), który prowadzi ocenę użytkowości mlecznej, rozplodowej oraz mięsnej. Kontrola użytkowości to całokształt działań, których celem jest określenie wartości wymiernych cech danego zwierzęcia. To właśnie te cechy decydują o użyteczności osobnika w chowie lub hodowli.

Ocenę użytkowości mlecznej określa się w kilogramach mleka oraz zawartości białka i tłuszczu (w kilogramach i procentach). Natomiast ocena użytkowości rozplodowej podawana jest w procentach, a określana jest przez takie cechy, jak plenność, płodność i odchów kozłąt.

PZOw realizuje programy hodowlane dla 4 ras kóz:

- alpejskiej;
- burskiej;
- saaneńskiej;
- anglonubijskiej.

Każda z tych ras jest niezwykle ciekawa, ale w tym artykule przyjrzymy się bliżej kozom anglonubijskim.

Kozy anglonubijskie – dorosłe osobniki

Charakterystyka

Koza anglonubijska należy do jednych z największych i najcięższych ras tych zwierząt na świecie. Występuje w dwóch typach: angielskim i amerykańskim. Różnice między nimi nie są duże. Typ brytyjski jest nieco mniejszy. Hodowcy szybko docenili zalety tej kozy, w związku z czym stała się ona popularna również poza Wyspami Brytyjskimi. Trafiła m.in. do Holandii, a nawet do Ameryki Południowej, gdzie lokalne rasy są uszlachetniane kozą anglonubijską.

Najbardziej charakterystyczną cechą rasy jest głowa - noszona wysoko, z wyraźnie zaznaczonym rzymskim nosem oraz szerokie, opadające i długie uszy sięgające minimalnie 2,45

cm poza czubek pyska. Zakończenia uszu powinny być zaokrąglone i lekko wygięte do przodu. Ciemne oczy w kształcie migdałów są odzwierciedleniem spokojnego charakteru tych zwierząt. Widoczne zęby są błędem w wyglądzie osobnika wpisanego do ksiąg, lecz nie dyskwalifikują go z wpisu. Jest to rasa bezrożna. U osobników, u których wystąpiły zawiązki rogów, dekornizację przeprowadza się do drugiego tygodnia życia. Szyja jest smukła, długa i elastyczna. Nogi są długie i mocne. Nadają postawie kozy dumny wygląd.

Masa ciała kozła powinna mieścić się w przedziale od 90 do 140 kg. Jego wysokość w kłębie wynosi minimum 88 cm. Samica waży około 70 kg, ale może osiągać nawet 110 kg. Jej wysokość w kłębie wynosi co najmniej 76 cm. Wymię musi być gładkie, szerokie oraz półkuliste. Połówki wymienia powinny być tej samej wielkości, z zaznaczonym silnym więzadłem. Sierść jest krótka, błyszcząca oraz jedwabista z dopuszczalnymi wszystkimi kolorami umaszczenia. U kozła występuje dłuższa sierść na brodzie oraz klatce piersiowej.

Kozy anglonubijskie – dorosłe osobniki

Mleko

Kolejną cechą wyróżniającą rasę anglonubijską jest fakt, iż gruczoły potowe nie wydzielają specyficznego dla gatunku zapachu. Dzięki temu mleko pod względem smakowym nie różni się od krowiego.

Mleko kozie nie posiada alergennej frakcji białka, która występuje w mleku krowim. To między innymi skład mleka kóz anglonubijskich sprawia, że rasa ta cieszy się coraz większym zainteresowaniem hodowców. Wysoka zawartość tłuszczu (bo aż 4,8%, a często powyżej 5%) oraz 3,8% białka decyduje o idealnej przydatności tego mleka do przetwórstwa.

Wydajność mleczna kozy anglonubijskiej w jednej laktacji może sięgać 1200 kg.

Koźlęta kozy anglonubijskiej

Mięso

Kozy anglonubijskie mogą być hodowane również z przeznaczeniem na mięso. Koźlęta rosną szybko, a wzrostowi towarzyszy dobre umięśnienie. Wydajność rzeźna sięga 62%. Młode osiągają dojrzałość płciową w wieku ośmiu miesięcy, jednak jest to często zbyt wcześnie na pierwszą ciążę dla pierwiastek i zostają one zapłodnione znacznie później. Podczas jednego wykotu rodzą się zazwyczaj dwa koźlęta, co jest charakterystyczne dla rasy. Jednak z racji wysokiej płodności tej rasy narodziny trzech bądź czterech koźląt również nie należy do rzadkości.

W przeciwieństwie do innych ras, koza anglonubijska jest łagodna i można rzec, dość leniwa. Jedna z hodowczyń tej rasy w Polsce na pewnym forum napisała: *„Na bójki, szczypanie koleżanek, wścibskość i inne niesnaski - nie tracą swojej cennej energii”*. To kozy, które uwielbiają towarzystwo człowieka.

Charakterystyczny wygląd, świetne parametry mleka do przetwórstwa, brak specyficznego koziego zapachu oraz łagodny charakter to właśnie koza anglonubijska. To rasa, która z pewnością zasługuje na uwagę.

Krótkie podsumowanie roku 2021 przez PZOw dla kóz anglonubijskich w Polsce*

- Do ksiąg kóz anglonubijskich wpisane zostały 142 kozy.
- Ocenę wartości użytkowej przeprowadzono u 83 kóz (pozostałe wpisane kózki nie miały jeszcze wykotu).
- Użytkowanych było 29 kozłów rozplodowych.
- Płodność wyniosła 70,87%.
- Plenność 203%.
- Średnia wydajność mleka z wszystkich laktacji wyniosła 542 kg mleka, o zawartości 4,35% tłuszczu i 3,63% białka.
- Najwyższa uzyskana wydajność kozy w jednej laktacji w 2021 roku wyniosła 1372 kg mleka, o zawartości 5,07% tłuszczu i 3,9% białka.
- Stada hodowlane znajdują się w 3 regionach hodowlanych: w Lublinie, Nowym Targu i w Poznaniu.

**Dane za rok 2022 ukażą się prawdopodobnie w czerwcu 2023 r.*

Literatura:

- *Polski Związek Owczarski 2015. Hodowla owiec i kóz w Polsce w 2014 roku, Warszawa.*
- *Sikora J., Kawęcka A., 2015. Wiadomości Zootechniczne. Aktualny stan krajowej hodowli i chowu kóz, ze szczególnym uwzględnieniem województwa małopolskiego. 4, 76–82.*
- *Souleymane S., Shaker M., M.; Nantoumé H.; Salem A., Z., M.; 2013. Trop Anim Health Prod. Milk yield and composition of crossbred Sahelian × Anglo-Nubian goats in the semi-intensive system in Mali during the preweaning period. 45, 305–310.*
- *Kaba J., Bagnicka E., 2009. Życie weterynaryjne. Kozy w Polsce - chów, hodowla, użytkowanie 84(3), 215- 219.*

*Mariola Jereczek
Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Lubaniu*